

tia exceptio fit, si de re agatur, quæ necessariò, seu ex juris præcepto sit alienanda, uti contingit in ea specie, qua Ecclesia heres instituta legato, seu fideicomisso gravetur; tunc enim liberè rem legatam transferet, & fideicommissam alienabit, argumento legis 13. ff. famil. erisc. item in ea specie, qua monasterium acquirendo incapax, bona immobilia adquirat ad effectum vendendi, & pecunia inde redacta utendi, cap. 3. vers. *Ad hac quia fratribus* de verb. sign. in 6. Non contradico: tantùm adnoto, vix nomine tenus has alienationes dici posse; cùm in utraque specie res verè quæ sita Ecclesiæ, vel Monasterio non intelligatur. Quarta exceptio verbis ejusdem constitutionis probatur, nimirum de rebus mobilibus non pretiosis, & quæ servando servari non possunt, potissimum autem quæ usu consumuntur, argumento l. 22. cod. de admin. tutor., & leg. ult. cod. quando decreto opus non est. Quintam adjiciunt exceptionem, ubi agatur de infeudatione rei, quæ sit infeudari solita, in qua idem dicunt recipiendum, quod in emphyteusi recipitur, uti superiùs traditum est argumento cap. 2. de feudis. Verùm arbitraria isthæc à similibus argumentario percipi à me, ut candidè fatear, nequit; quando iidem Pragmatici verba *præterquam in casibus ab jure permissis* ad solam emphyteusim coërcent; nunc verò etiam ad infeudationes protendunt, voluntque, adhuc hodie manere integram disciplinam cap. 2. de feudis, è contrariò abolitum capitulum 9. de donation., capitulum 9. de his, quæ fiunt à Præl., & canonem 74. caus. 12. quæst. 2., quasi, quæ sibi placeant, admittere contentur, rejicere pro lubito, quæ displiceant. Addunt sextam exceptionem in hypotheca generali, agentes, nomine hypothecæ à Paulo II. interdictæ specialem tantùm venire, argumento capituli 5. de reb. Eccl. non alien., in quo de hypotheca duntaxat speciali fit mentio. At in conspectu Paulinæ constitutionis ne-

mo dicet, eas tantùm prohibitas fuisse alienationum species, quæ in veteribus Canonibus, & in dicto cap. 5. prohibentur. Simplex hypothecæ nomen à Paulo usurpatum & generalem, & specialem comprehendit; nam etiam per hypothecam generalem via sternitur ad dominii translationem, tum nimirum, cùm debito satis non fiat. Et quidem Pragmatici ipsi id agnoverunt, proindeque modum adjicientes interpretationi suæ, ad fructus tantùm bonorum generali hypothecæ subjectorum vim constitutæ generalis hypothecæ retulerunt, nimirum ad eum tantùm finem ut creditor fructus nomine Ecclesiæ, vel loci religiosi colligat, donec sibi sit satisfactum. At quis in speciali hypotheca non id ipsum admitteret? Postremam exceptionem collocaverunt in rebus non quæsitis, sed quærendis; has enim scripserunt ipsi, ex justa causa posse etiam specialiter hypothecari, uti contingeret in nova erigenda fabrica obliganda ejus gratia, qui pecuniam ad ædificandum dedit, aut in emendo prædio obligando ejus gratia, qui pecuniam credidit; imò & addiderunt in donatione rei, cujus quidem acquirendæ jus est Ecclesiæ quæsitum, non tamen dominium in Ecclesiam, vel in locum religiosum translatum est, cessare Paulinam constitutionem, quamquam in hac specie dicant cedentem Prælatam adhuc teneri ad indemnem servandam Ecclesiam, tantùm esse à constitutionis ejusdem pœnis immunem. In tot, tantisque præjudicatis opinionibus, quibus Paulina extravagans modò explicatur, modò extenditur, modò coërcetur, quid concludemus germanæ disciplinæ studiosi, quando liberi à præjudiciis Scriptorum non possumus ad constitutionis interpretationem accedere? Ego sanè in hac re candidè fateor, me, quid concludam, pœnitùs ignorare; nisi dicam paucis, parendum esse receptis uniuscujusque provincie consuetudinibus; Etenim scio, in judiciis jus receptum locum sibi præcipuum vindicare; neque novum est, quas-

quasdam leges, utut simplicissimas, usu fuisse coërcitas, aut prorogatas. Quod verò iterum difficultatem movet, illud est, disputare etiam Pragmaticos, an constitutio recepta ubique fuerit; ubi autem recepta proponatur, an recepta fuerit in omnibus. Hoc ipsum est, quod superiùs adnotabam, dum traderem, prohibitas quidem esse locationes ad longum tempus; sed longi temporis locationis alicubi dici ad triennium, alicubi ad viginti, alicubi ad decem, alicubi ad triginta annos quamquam in Paulina constitutione expressè decernatur, ne ultra triennium locationes fiant. Hoc ipsum esse suspicor, quod Episcopi, cùm consecrantur, promittunt, se bona mensæ suæ non alienaturos, & si alienaverint, sese jurejurando subjiciunt pœnis, in quadam super hoc edita constitu-

tione contentis; quadam, inquam, indefinitè; quod recipi ex eo potuit, quia licèt hæc verba ad Paulinam constitutionem referantur, de constitutione tamen agitur non ubique, nec in omnibus suis partibus peræquè recepta, quamque propterea non fuit opportunum expressè, & specialiter commemorare. Quid ergo? Mea hæc erit sententia, nimirum quæ recepta fuisse adparebunt, persequenda esse; at ubi satis non constat de receptis quibusdam interpretationibus superiùs commemoratis, conandum esse bono jureconsulto, ut, quoad fieri possit, omnis controversia ad germanam Paulinæ constitutionis interpretationem exigatur, quam puto unumquemque facile consecuturum, si ad ea, quæ hucusque observata fuerunt, accuratè respexerit.

CAPUT III.

De juribus, & oneribus Beneficiorum, ratione habitâ fructuum, & obventionum, quæ ex beneficiis rediguntur.

Huc referendi sunt tituli 25. 26. & 27. lib. 3.

Quam benè Augustinus ajebat in can. 7. dist. 40. scribens ad Valerium Episcopum suum, à quo recens fuerat ad Presbyteratus ordinem advocatus, & pœnè compulsus, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore (indicantur hoc in loco ea tempora, quibus Ecclesiæ jam cœperant bonis temporalibus abundare) *facilius, & latius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctoriè, atque adulatoriè res agatur, sed nihil apud Deum miserius, & tristiùs, & damnabiliùs; item nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, sed apud Deum nihil beatiùs, si eo modo militetur, quo noster Imperator jubet!* Id planè verius adhuc dici hodie posset, quan-

do Ecclesia majoribus bonis affluit, & in hac bonorum copia in varias partes inter varios ministros tributa facile gliscere potest avaritia, ambitus, & lucri in dies majoris desiderium apud eos qui plus æquo sibi blandiantur. Quot numero sunt, qui Clericos beneficiarios beneficiorum fructuum dominos esse scripserunt? Quot numero, qui hanc opinionem factis, exemplisque confirmant? Ipsa etiam nomina verenda, quæ olim divinis ministeriis tribuebantur, qualia erant nomina muneris, officii, oneris gravissimi, & similia, immutata sunt, & dulci inducto vocabulo *beneficiorum*, evanuerunt; neque aliter beneficium apud eos, qui rerum corticem considerant, intelligitur, quam si commodum

extet, honor, utilitas, emolumentum, non aliunde referendum, quam ex redditis beneficii fructibus. Si qui adhuc sunt (sunt autem non pauci), qui Sanctorum Patrum doctrinæ perenni adherent, isti audire solent rigidiores scholastici, austeri quotidianarum rerum censores, utinam non dicerentur etiam novatores! Cæterum constans est in hac re Ecclesiæ disciplina, non tantum dixerim ab Apostolica ætate, verum etiam à temporibus Christi Domini ad nostra usque sæcula traducta, & perpetuò confirmata, juxta quam intelligimus, fructus quidem, & obventiones honorum ecclesiasticorum erogandos esse in sustentationem Clericorum, qui hac tenuis causa hodie beneficiarii appellantur, quod tamen ex usu Clericorum eorundem superest, id totum in pias causas esse erogandum. Neque verò agitur in hac re de certa lege, quam sibi met, veluti conventionem quadam mutationibus, & vicissitudinibus obnoxia, Clerici dixerint, sed potius de jure publico, eo ipso jure, quod fundamentum præbet rebus sacris ritè tractandis, quod præsidium est fidei datæ, ac receptæ, pactionibus tuendis inter dantem, & accipientem, quod necit societatem vinculis arctissimis nullo unquam tempore dissolvendis.

Non id melius explicari potest, quam si consideretur, quibus ex causis per varias temporum revolutiones, & quos ob fines Ecclesiæ bona quæsierint, ex quibus inde facta est inter Clericos tributio peculiorum. Modi, quibus Ecclesia bona quæsit, ad hæc summa capita reducuntur. In primis obligatio erat, qua fideles tenebantur alere sacros ministros, juxta Domini præceptum in Evangelio, de quo etiam Paulus in suis Epistolis meminit. Inde fluxerunt oblationes, & post has successu temporum præstatio decimarum; ac denique loco oblationum, & decimarum certa prædia, quorum designatio in causa fuit, cur in pluribus provinciis decimæ præstari desie-

rint, quasi prædia exhibendis sacris administris sufficerent. Hæc quando fideles invicem charitatem mutuam inter se exhibebant, imò & fratrum nomine sese appellabant; ac propterea locupletiores indigentibus spontè occurrerent, non apertior videbatur modus indigentibus occurrendi, quam si & Clericorum, & pauperum unum peculium esset,tribuendum in singulos prudentia, atque officio Episcoporum, qui præsumebantur magis edocti de qualitatibus singulorum, quam sanè formam Apostoli initio induxerunt, ad præbendum egregium successoribus suis exemplum. Alterum caput erat pia quorundam fidelium liberalitas, sive inter vivos, sive causa mortis demonstrata. Singulari ratione id contingebat, quoties exemplo. Cathedralium, aut Parochialium Ecclesiarum, novæ Ecclesiæ aut in Civitate, aut in pagis, aut etiam in agris construebantur, facta largitione prædiorum, quibus Clerici ibidem extra Cathedralia, & Parochiales Ecclesias alerentur. Quis non videt, in hac specie eam fuisse tradentium mentem, ut, quemadmodum in Ecclesiis Parochialibus, & Cathedralibus bona omnia in pios usus erogabantur, ita & similiter erogarentur in novis Ecclesiis erectis extra Parochiales, & Cathedralia, quando novæ istæ Ecclesiæ à cæteris & normam, & exemplum accipiebant? Neque verò aliter liberalitates testamento, vel codicillis factæ ita aliquando habitæ fuerunt, ut revocari minimè possent, contra quam ferret natura ultimarum voluntatum, quod tamen quandoquæ receptum fuisse viri eruditi testantur, nisi quòd in hanc ultimarum voluntatum specie causa undecumque pia, atque omni favore dignissima versaretur. Tertium caput erat potestas legis. Id eveniebat in duobus casibus, nimirum primò, cum quis Clericus esset, & bona patrimonialia haberet, eadem bona vel statim derivabantur in Ecclesiis, si Clericus Ecclesiæ remisisset, vel post mortem Clerici Ec-

cle-

clesiæ acquirebantur, si Clericus ab intestato sine legitima successione decessisset, juxta legem unicam cod. Theodos. de bonis Clericorum, seu legem 20. codice Justin. de Episc. & Cler. atque utinam nunquam hanc ob causam audita fuissent querelæ adversus Episcopos, quorum aliqui ordinabant locupletes pœnè invitos, ut Ecclesias bonis ordinatorum ditarent! Adversus querelas hujus generis in ordinatione Piniani Presbyteri sese excusavit S. Augustinus in Epistola ad Alypium Tagastensem, & in Epist. ad Albinam. Alter casus erat, cum pius quicumque testator olim vel hereditatem, vel legatum generaliter pauperibus reliquisset; nondum enim religionis domibus, id est hospitalibus, in quibus pauperes in communi alerentur, institutis, ecclesiastici administri, præsertim Episcopi, pia illa relicta sibi vindicabant, quasi pauperum curam suscepturi, eademque ecclesiasticis bonis ad eundem finem collatis adjungebant, juxta leges Justiniani, Nov. 131. cap. 11., juncta l. 28. cod. de Episc. & Cler. quis dubitat, in utroque casu, jus sacerdotum administratorum vel expressa, vel tacita defunctorum voluntate concessum nihil aliud esse, quam dispensationem vel in causas Ecclesiæ ipsius, vel in causas pauperum, atque indigentium personarum? Quartum caput erat, & causa donandi, & certus modus donationi adjectus. Quid enim, si pii fideles ita voluntatem suam expresserint, cum Ecclesiæ, vel ecclesiasticis administris donarent, ut diceret, se ideo donare, vel propterea quod per Ecclesiasticos ministros multa pia opera impletum iri cum effectu sperarent, vel adjecto modo, ut ex donatis certa pia opera implerent, vel fide data, & recepta, ut certis piis operibus satisfaceret? Hæc est, ubi & causæ ratio habenda est, & modus adamussim implendus, & data fides debet paratam executionem habere, præsertim à viris ecclesiasticis, de quibus apud donantes erat magna integritatis fa-

Tom. II.

ma, & existimatio, unde fiducia erat pœnè segura. At enim multa hac ratione Ecclesiis obvenerunt, & maxima pars eorum, quibus hodie adspicimus locupletatas Ecclesias. Primæ conspicuæ donationes in Ecclesiam collatæ & factæ, & legibus Constantini Imperatori, post pacem Ecclesiæ datam hanc formam habuere. Ita de eodem Constantino scripsit Eusebius in lib. 4. de vita Constantini cap. 28. *Sed præcipua in Ecclesias Dei plurima contulit beneficia, in alimoniam pauperum, & viduarum, & pupillarum largiens.* Similiter de suis temporibus testimonium fert Justinianus in l. 42. §. 1. cod. de Episc. & Cler. ibi: *Nam cum quidam ad Sanctissimas accurrant Ecclesias, ut eis omnes suas facultates adferant, & delinquant, ut in pauperes, & egentes, & alios pios usus consumantur.* Id ipsum persuasum erat sæculo Ecclesiæ nono, quod colligitur ex Concilio Aquisgranensi I. anni 816. cap. 116. ibi: *Fideles namque suis propriis facultatibus Sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, ut his & milites Christi alerentur, & Ecclesia exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur.* Suo quoque sæculo ita etiam scribebat Petrus Damianus relatus à Baronio ad annum 1055. numero 2. his verbis: *An ignoras, quia ad hoc Ecclesiis prædia conferuntur, ut ex eis pauperes sustententur, indigentes alantur, ut ex eis viduis, atque pupillis subsidium procuretur?* His consonat recentiore adhuc ætate S. Thomæ observatio, ita scribentis in Epist. 2. ad Corinth. cap. 12. lect. 5. *Quod Principes non dederunt divitias Prælati propter se, sed propter pauperes; & ideo non dederunt eis, sed pauperibus: Prælati autem dantur, tanquam pauperum dispensatoribus.* Denique in hanc rem laudo Mediolanense IV. Concilium anni 1576. cap. 7. ibi: *Memento ejus, quod à Sanctissimo Patre Ambrosio scriptum est, sua fideles eo animo obtulisse Ecclesiæ ministris, ut per eorum manus, quorum fidei, atque integritati sua omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.* Vel hæc pauca testimonia, quibus posterior ætas consonat pri-

Na

mæ

ma, satis luculentè evincunt constantem, & in idem semper colimantem mentem illorum, qui Ecclesiæ donaverunt, non simpliciter, sed ob causam, sed ob finem, sed ob contractam fiduciam, futurum, ut res donatæ in pias causas erogarentur; quorum propterea voluntatem aut frustrari, aut evertere, & perfidia, & iniquitas est. Media Ecclesiæ ætate novæ prodierunt donandi causæ, quarum tamen non est absimilis finis, nec difformis modus. Et quidem vulgare fuit, in testamentis, ac codicillis quædam Ecclesiis pro animæ salute relinquere, quod tunc dicebatur *pro anima judicare*; atque hujus judicii singulare etiam erat, ut imuberum legata, & dispositiones piarum causarum gratia admitterentur, juxta Regis Luitprandi constitutiones. Exempla harum largitarum refert Muratorius in antiquitatibus mediæ ævi dissert. 67. Quid aliud amabo est, pro animæ salute donare; quid aliud Reges voluerunt, dum hanc etiam facultatem infirmiori ætati concederent, quam piis causis præsto esse, & occurrere? His accedebat voluntas illorum, qui inter varias præliorum vices, quibus mediæ ætatis agitabatur, peregrè proficiscebantur, atque de incerto belli exitu dubitantes, ut sibi etiam divinum patrocinium conciliarent, Ecclesiis donabant. Ecquidem fateor, inter hos varios fortunæ casus, quibus modò in hanc, modò in illum transferbantur jure belli dominia castrorum, civitatum, ac provinciarum, juvantibus præsertim Episcopis, qui veluti arbitri populorum erant mediæ Ecclesiæ ætate, multa à ducibus, ac militibus in Ecclesiam collata fuisse, quasi ad conciliandam benevolentiam, & gratiam Antistitum, unde factum est, ut non prædia modò, sed & castra, urbes, provincie ecclesiasticorum Præsulum potestati concessæ fuerint. Sed iterum hic emicat donantium voluntas, & finis, qui cum donare Ecclesiis, eoque ipso piis causis favere deprehenderentur, tum in populis exhibebant, se pietate, religio-

ne, charitate antecellerè, quo populos magis proclives redderent ad fidem, & obedientiam in se exhibendam. Quòd si formulas inspiciamus, quibus mediæ Ecclesiæ ætate utebantur, quicumque Ecclesiis donabant, frequentes occurrent apud veteres formulæ illæ, quibus donatores profitebantur, se ideo donare temporalia locis sacris, quòd *centuplum in caelis acciperent*, imò & *vitam æternam* juxta dominicam promissionem. Hujusmodi formulas plures edidit Baluzius ad calcem tom. 2. Capitularium Francorum. Planè hæc ad Evangelii institutiones relata indicant, donatores intellexisse, se pauperibus occurrere, quando in Evangelio Dominus spondit, se ea præmia largiturum iis, qui bona sua pauperibus erogavissent. Ampliora reddidit patrimonium Ecclesiarum post sæculum Ecclesiæ octavum, quod passim tradi solebat juxta phrasim sacrarum litterarum, peccata esse elemosynis redimenda. Quod passim ita tradebatur, ut indicaretur, non solùm elemosynam esse certam pœnitentiæ speciem, verùm etiam per elemosynas redimi posse quotquot sub pœnitentiæ, satisfactionis nomine peccatoribus ad Ecclesiam conversis Sacerdotum præcepto expiationis causa indicabantur. Quisquis velit memoria recolere ecclesiasticam disciplinam, qualis ex variis Ecclesiarum pœnitentialibus fuisse deprehenditur, statim intelliget, pro unoquoque gravi crimine, imò & quandoquæ etiam pro delicto venia, & indulgentia digno, graves pœnitentias per longa annorum curricula peragendas imponi consuevisse. Videbatur hoc jugum quoddam pœnitentiæ inferendum, quod ut excuteretur, eo fuit remedio consultum, quo certa pecuniarum præstatione anni pœnitentiæ redimerentur; atque inde factum est, ut quoties multa essent expianda crimina, pro ingenti pecuniarum quantitate, & fundi, & prædia, & castra ipsa Ecclesiæ gratia substituerentur. Idque eo magis recipiebatur, quandocumque ageretur de

de expiatione furtorum, quibus damnum illatum erat in personas incertas; quod enim restitui non commode poterat damnatis passis, restitutum censebatur facta Ecclesiis donatione. Istud ipsum recipiebatur, ubi de votis elicitis ageretur, quorum implementum durum, & asperum votibus erat: vota hæc Ecclesiarum Antistites commutabant, quasi à votibus satis voto fieret, quoties certa bona in pios usus eroganda in Ecclesiam conferrent. Ita passim Episcopi suadebant omnibus, ita in publicis concionibus, ita in privatis monitis suam sententiam aperiebant. Frustrà laborem impenderem in hujus disciplinæ demonstratione, cum vulgaria sint, & passim prostent hujus rei monumenta. Hinc factum est, ut bona Ecclesiarum dicta sint pretia peccatorum, ac redemptiones, quod sanè percipi nequit, nisi ab eo, qui dicat, bona hæc in pios undique usus esse impendenda. Quintum, & postremum caput, quo Ecclesiæ locupletatæ sunt, erat accessio, & in dies factum bonorum incrementum. Id evenit ex eo primùm, quòd ecclesiastici administrati ex redactis fructibus prædiorum, vel etiam ex uberrima oblationum copia, res immobiles, & fructiferas emerent. Atque hoc in casu cum supponere juvat, pecuniam emptionis causa, erogatam postquam satisfactum esset piis emergentibus causis, superfuisse, tum etiam concludere oportet, empta prædia fuisse designata ad satisfaciendum piis eisdem causis, in quas pecunia conferri debebat. Deinde id evenit ex eo, quod multi divites clero nomen dabant, & adscripti clericali militiæ cedebant Ecclesiæ bona sua modò simpliciter, & in universum, quo liberius Deo servirent, modò retento sibi usufructu, quoad viverent. Atque hac in specie non alia fingi potest donantium, ac cedentium voluntas, quam quæ pietate, ac religione moveretur. Præterea id aliquando evenit ex quibusdam pactionibus, quæ fiebant inter Ecclesias, &

dominos certorum prædiorum, & quibus utriusque contrahentis utilitati prospiciebatur; aut veluti cum quis petebat ab Ecclesia, ut sibi certa bona ecclesiastica ad certum tempus possidenda, & fruenda precario concederentur, promittenti, ea finito tempore Ecclesiæ se restitutum unà cum certa quantitate bonorum suorum, quæ dimidiam acceptorum partem saltem æquare debebat, juxta canonem 22. Concilii Meldensis anni 845.; aut veluti cum quis ingentis patrimonii dominus se, bonaque sua Ecclesiæ commendabat, cedens bona sua Ecclesiis, ut ab oneribus suis relevaretur, dummodò eadem bona reciperet ab Ecclesia vel feudi, vel emphyteuseos, vel libellariæ nomine, spe data Ecclesiæ, ut tandem aliquando pleno jure ad eandem Ecclesiam pertineret. Priore casu de contractu agitur, qui proximè accedit ad emptionem venditionem, aut ad permutationem; unde bona de novo Ecclesiæ quæsita locum tenent bonorum, quorum interruptus fuit usus in pias causas, proptereaque sunt in eadem pias causas ex natura sua, & conventionis qualitate eroganda. Posteriore casu, quando causa acquirendi fuit singulare patrocinium ab Ecclesia præstitum, & communicatio privilegiorum Ecclesiæ competentium; & sive patrocinium Ecclesiæ, sive privilegia ab Ecclesia communicata fundamentum habent in pietate Principum, & religione populorum, nihil proponi potest, quominus eadem bona diversæ naturæ à cæteris bonis ab Ecclesia quæsitis esse dicantur. In his omnibus acquirendi, augendive peculii modis, nihil aliud, ut liquet, adparet, quam finis juvandi pias causas ex pactis, ac conventionibus, ex fide data, ac recepta, ex conditionibus adjectis, sine quibus nihil datum fuisset; sive de expressa voluntate constet, sive tacite, ac vel ex præsumptionibus, vel ex conjecturis voluntas donantium eliciatur; unde fit, hæc omnia non juris privati esse, sed jure publico regi, ac propterea nullo contrario

facto sacrorum administrorum posse immutari sine nota perfidiæ, fraudis, & doli.

Nunc sanè ab iis, qui attentè, uti decet, commemoratas peculii ecclesiastici causas perpenderit, intelligitur, quare perpetuò, ac constantissimè Sancti Patres modò in Conciliis, modò extra Concilia monuerint Clericos ne extra pias causas bona Ecclesiarum sibi commissa erogarent; imò & intelligit, acres formulas à Patribus eisdem adhibitas non fuisse expressas ex nimio tuendæ disciplinæ zelo, non ex tenaci quadam austeritate, sed exactas fuisse ad commutativæ justitiæ leges, illius inquam justitiæ, quæ pacta custodit, & semel datam fidem tuetur, ac servat. Paucis te- xam nonnulla, non eo animo, ut in hunc locum traducam, quotquot à Sanctis Patribus tradita in hac parte fuerint (ea enim amplum volumen implerent); sed eo animo, ut liqueat, nullum unquam fuisse Ecclesiæ sæculum, quo non idipsum, & non eisdem formulis hæc traditio proponeretur. Prima ecclesiastici peculii forma in Evangelio adparet, de qua ita scribebat Augustinus in can. 17. caus. 12. quæst. 1. *Habebat dominus loculos, & à fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primum ecclesiastica pecunie forma est instituta.* His consonat Beda lib. 4. cap. 12. in Lucam ibi: *Ipse Dominus ad informandam Ecclesiam suam loculos habuisse legitur, & à fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus, aliisque indigentibus tribuens.* Christi vestigia presserunt Apostoli, qui oblationes sibi factas in usus indigentium passim convertabant, uti liquet apud S. Lucam in Actis, præcipuè verò cap. 14. prope finem, ubi legimus, vix fuisse tunc temporis indigentes, proptereaquod Apostoli omnibus præsto essent, collatione facta, ac tributione oblationum, quas cum largissimè fideles conferebant, tum Apostoli nihil recepisse videbantur. Quidquod Paulus Apostolus in cap. 8. epist. 2. ad Corinth. divites exhortabatur, ut lar-

gi in oblationibus essent? Is erat Paulo animus ut inde indigentibus per ecclesiasticos administratos consulere; de Paulo loquor, qui testis est, se labore manuum, unde ipse viveret, sibi plurimum consuluisse, ut facilius pauperibus provideret. Hinc non dubitavit Christianus Lupus tom. 2. scholiorum in canones pag. mihi 1318. ita scribere: *Ecclesiastica bona non solummodo ad Clericos, sed etiam ad captivos, peregrinos, orphanos, viduas, quosvis pauperes, stricto, & a quo proportionis jure pertinere, est lucidum dogma Apostolorum.* Viri Apostolici ab his exemplis minime deflexerunt. Laudo Dionysium Corinthium, qui secundo Ecclesiæ sæculo floruit, cujus hæc verba sunt apud Eusebium lib. 4. histor. eccles. cap. 23. *A principio namque vobis est moris, fratres omnes variis juvare beneficiis, multisque Ecclesiis, quæ sunt per diversa terrarum loca, cuncta, quibus indigent, destinare, singulorum quoque necessitates in omnibus consolari, sed & per metalla fratibus relegatis, quæ usus possit, præbere.* Indicant hæc disciplinam nec recens tunc exortam, nec uno, aut altero loco circumscriptam, sed antiquam, sed perennem, sed communem. Tertio sæculo idipsum in more fuisse testatur Tertullianus in apologetico cap. 39. his verbis: *Modicam unusquisque stipem menstrua die, vel, cum velit, si modo velit, vel si modo possit, apponit; nam nemo compellitur; sed sponte confert. Hæc quasi deposita sunt pietatis. Nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratissimis voratim dispensatur, sed egenis alendis, humanisque, & pueris, ac puellis re, ac parentibus destitutis, jamque domesticis senibus, item naufragis, & si qui in metallis, vel in custodiis dumtaxat ex causa Dei secta alumni confessionis sue sunt.* Quarto Ecclesiæ sæculo hinc viri locupletes Ecclesiam in eadem causas ditaverunt, præsertim data eisdem Ecclesiæ pace; illinc moniti Clerici universi, ne aliò peculium Ecclesiæ diverterent. De Constantini donationibus ita scribit Eusebius in lib. 4. de vita Constantini cap. 28. *Sed præcipuè in*

Ec-

Ecclesiis Dei plura contulit dona, nunc agros, nunc annonas in alimoniam pauperum, & viduarum, ac pupillorum largiens. Quænam essent exempla in hanc rem Episcoporum, exhibet iterum Eusebius in lib. 10. histor. eccles. cap. 4. de Paulino Episcopo Tyrionum, & Socrates lib. 7. histor. eccles. cap. 21. de Acacio Episcopo Amideno. Si qui administri aut desidæ, aut perfidiæ rei viderentur, præsto erant Concilia monitis suis, gravissimeque præceptis, sollicita, ne ea disciplina everteretur, ne data fides violaretur. Hinc in Concilio Antiocheno, postquam definitum est, pænèd Episcopum esse facultatem dispensandi res Ecclesiæ erga omnes, qui indigent, cum summa reverentia, & timore Dei, subjicitur, etiam de iis Episcoporum participare posse, si tamen indiget, can. 23. caus. 12. quæst. 1. At enim ubi tum primum in dies Ecclesiæ ditescere cœperunt, visa fuit irrepere in Clericos plurimos avaritia, qui Ecclesiarum peculia suis, suorumque usibus addicebant. Hinc pænès laicos invidiæ subortæ, ad quas avertendas Sancti Patres passim docebant, se veterum vestigiis perpetuò iohærere. Hinc etiam adversus Clericos avaritiæ, ac perfidiæ reos Sancti iidem Patres styllum exacerunt, adeo ut nec defuerint, qui adversus Episcopos legem sibi dictam transgredientes insurgerent, & litteris ardentibus eosdem continerent. Joannes Chrysostomus homil. 21. in epist. ad Corinth. ita loquebatur: *Ne hos præferamus prætextus, nec existimemus esse defensionem, quod Ecclesia multa possideat. Quando ejus facultatum videris magnitudinem, cogita etiam inscriptorum pauperum greges, agrotantium multitudinem &c. Sumus parati vobis reddere rationem. . . Ecclesia propter vestram paucitatem necesse habet habere, quæ nunc habet. . . Ipsa autem necesse habet impendere viduarum cæribus, choris virginum, hospitum adventibus, peregrè proficiscentium afflictionibus, eorum, qui sunt in vinculis, calamitatibus, eorum, qui sunt manci, ac mutili, necessitatibus, & aliis hujusmodi causis.* Quæ orabat Chrysostomus,

etiam factò confirmabat; nam posthæc (sunt verba Palladii, ita de eo scribentis in cap. 5.) *dispensatoris ecclesiastici scripta relegens, inutilesque Ecclesiæ sumptus deprehendens, amputari hos protinus jubet. Accessit & ad solemnes Episcopi sumptus inspiciendos, inveniendosque immodicam profusionem, transferri hanc magnificentiam ad infirmorum solatia præcepit, & cum superessent pecunie, nova quoque infirmorum receptacula construit.* Eadem erat Augustini sententia, dum responderet Donatistis, improbantibus Catholicorum Clericorum avaritiam, quasi suis usibus Ecclesiarum bona vindicarent, ita scribens in epist. ad Bonifacium Comitem, sive in can. 28. caus. 12. quæst. 1. *Si autem, quæ nobis sufficiunt, possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procuracionem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.* His consonat sollicitudo Papæ Gelasii in can. 27. caus. 12. quæst. 2. jubentis, redditus ecclesiasticos in quatuor partes tribui, quarum prima Episcopo, altera Clericis, tertia pauperibus, postrema fabricis applicetur. Quam sollicitudinem renovaverunt pro modo variarum dioceseon Pontifices alii, & Concilia benè multa, can. 25. 26. 28. 29. 30. & 31. caus. 12. quæst. 2. Hieronymus relatus à Gratiano in can. 71. caus. 12. quæst. 2. ita scribebat: *Gloria Episcopi est pauperum inopia providere; ignominia Sacerdotis est, propriis studere divitiis, & in epist. 9. provocans ad exemplum Nebridii Episcopi agebat: Quæ vidua non hujus (Nebridii) auxilio sustentata est? Quis pupillus in eo non reperit Patrem? Totius orientis Episcopi ad hunc miserorum preces, & laborantium desideria conferebant. Quidquid ab Imperatore poscebat, elemosyna in pauperes, pretium captivorum, misericordia in afflictos erat, unde & ipsi Principes libenter præstabant, quod non uni sciebant, sed pluribus indulgeri.* Hanc ipsam puto fuisse causam, quare aliquando Hieronymus acerrimè exagitaverit quosdam Episcopos, illos nimirum, qui plus æquo sibi indulgerent in adminis-

tra-

tratione peculii ecclesiastici, adeo ut de Episcopo hujus generis ita scriberet in can. 23. dist. 93. *solus incubat bonis, solus ministerio utitur, solus universa sibi vindicat, solus partes invadit alienas, solus occidit universos.* His jungendæ sunt acres illæ, ac vehementes formulæ, quæ adhibitæ fuerunt à Patribus Concilii & Vasensis, & Agathensis in can. 10. & 11. caus. 13. quæst. 2., ubi qui res Ecclesiæ sibi usurpant modò necatores egentium, modò necatores pauperum appellantur. Julianus Pomerius, qui sub finem quinti sæculi floruit, multis demonstravit in libro 2. de vita contemplativa, qualis esset in hac re doctrina Ecclesiæ, atque inter cætera in cap. 9. post proposita exempla Paulini, & Hilarii Arelatensis, ita conclusit: *Unde datur intelligi, quod tales, ac tanti viri, qui volentes esse Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus, quæ habebant, & idcirco scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicaverunt in usus suos, ut proprias, sed ut commendatas pauperibus dividerent. Hoc est enim possidendo contentum, non sibi, sed alias postulare, non habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subveniendi suscipere.* Hoc monumentum norma fuit Aquisgranensi Concilio anni 816., ut idipsum deffiniretur in cap. 35. Quid memorem Scriptores sexti Ecclesiæ sæculi? Perspicuæ, & palam in conspectu omnium prostant Justiniani monumenta in l. 42. §. 1. cod. de Episc. & Cler., in Nov. 65. & 131. cap. 11. Testis ibidem est Imperator, non ob aliam causam bona fuisse Ecclesiis donata ex largitate fidelium, quam ut in pauperes, & egentes, & alios pios usus consumantur, atque indecorum propterea esse, Episcopos in suum illa conferre lucrum, aut in propriam sobolem, & cognatos impendere. Concilium Aurelianense I. anni 511. can. 5. expressè monuit Episcopos, fructus bonorum Ecclesiæ erogari oportere in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, & pauperum, vel redemptionibus captivorum. Cæsius Arelaten-

sis Episcopus pro concione hortabatur populum, ut donaret Ecclesiæ, ea persuasione, quod inde peccata redimerentur, patrocinio piarum causarum Clericis commendatarum. Ejus verba sunt in homil. 9. ibi: *Sed tu forte respondes, & dicis: ex eo, quod mihi Deus amplius dederit, quam opus sit, volo filiis, & filiabus meis argentum emere, ornamenta pretiosissima comparare: cui ego respondeo: ornamenta quidem entis, sed peccata non redimis; & quia non solum decima non sunt nostra, sed Ecclesiæ deputata, verum quidquid amplius, quam nobis opus est, à Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatum est, nostris cupiditatibus, vel vanitatibus reservamus, quanti pauperes in locis, ubi nos sumus, fame, & nuditate mortui fuerint, noverimus, nos rationem de animabus illorum in die judicii reddituros.* Denique non multo, postea Gregorius Magnus non solum generaliter tradidit, tribuendos esse in pios usus ecclesiasticos redditus, uti liquet ex can. 29. caus. 12. quæst. 2., sed etiam testatus est, in more fuisse Apostolicæ Sedis, ut cum Episcopi ordinarentur, tum eisdem præciperetur, ne aliam administrationis formam inirent, can. 30. caus. 12. quæst. 2.

Incidimus hinc in ea tempora, sive in mediam Ecclesiæ ætatem, qua multorum Clericorum vita deflectere cœperat ab antiquis regulis. Conquestus id fuerat in Occidente Hieronymus supra commemoratus; in Oriente autem similiter dolebat Isidorus Pelusiota, qui in libro 1. epist. 1. conferens suæ ætatis Clericos cum antiquioribus ita scribebat. *Tunc virtute pradii Sacerdotio admovebantur, nunc avari, & pecunia cupidi. Tunc imperia dignitatesque ob rei magnitudinem defugiebant, ut Nazianzenus, Chrysostomus, & alii, nunc verò sponte assumunt ob deliciarum copiam, atque invadunt. Recidisse jam sacerdotii dignitatem, ac regnandi cupiditatem adparet, ab humilitate ad superbiam, ab jejuniis ad delicias prolapsam, à dispensatione denique ad dominium venisse. Non enim ut dispensatores administrare rem volunt, sed ut domini sibi pro-*

pria

pria vindicant. En primam originem novarum opinionum apud Clericos obortarum, qui cogitare cœperunt de dominio vindicando oblationum sacrarum; atque hinc miserè collabi visa est disciplina Clericalis, adeo ut venditiones emptiones sacrarum munerum eam ob causam facillè fierent, cujus rei causa plurimum adlaborare debuerunt sancti, & vigilantissimi plures Antistites, ut hanc luem ab Ecclesia detergerent, uti liquet ex Conciliis præsertim illius ætatis usque ad sæculum duodecimum. Interea nullum aptius remedium excogitari potuit à viris prudentibus, quam cum curatum est, ut, quibus in locis fieri posset, Clerici ad vitam communem incundam adducerentur. Id sæculo octavo, & nono curatum est, & passim Clerici communem vitam profitebantur, inde propterea appellati *Canonici Regulares.* His potissimum à laicis datæ decimæ, cæteris aliquando denegatæ, quia cæteri vix muneri imposito satisfaciebant. Ad rem Christianus Lupus tom. 5. scholior. in canones pag. mihi 191. ita de Clericis Regularibus adnotavit. *Sanctissima erat istorum Clericorum vita, ideoque per ipsos, quam per pagenses Presbyteros visa sunt decima fidelibus in pauperes, & Ecclesiæ fabricam dispensanda. Eorum sanctitati creditum fuit totum decimarum onus, & honesta Presbyteri alimentatio, & ecclesiastica fabrica reparatio, & cura pauperum, & peregrinorum.* Interea gravissimè monebantur Clerici universi, ne aliò diverterent Ecclesiæ facultates, uti legimus in Concilio Rhemensi, cujus fragmentum extat in cap. 14 de pecul. Cleric. ubi dicitur: *hoc sacrilegium esse, & par crimen Judæ furis, qui sacras oblationes transportabat, & furabatur; uti etiam legimus in Concilio Romano Eugenii II., seu in can. 27. caus. 12. quæst. 1. Commune fuit in hanc rem studium & Græcæ, & Latinæ Ecclesiæ, ad disciplinæ labentis reformationem. Apud Græcos cum Photius ad conciliandam sibi plurium gratiam bonis Ecclesiæ abuteretur, Synodus Generalis octava deffinivit, non*

esse lædendos redditus ecclesiasticos, quos præcipue ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem datos esse professa est, atque in hac parte renovare se Apostolicos, & paternos canones, quorum violatores deponendos jubet, ut prævaricatores divinarum legum, & præceptorum, can. 13. caus. 12. quæst. 2. Apud Latinos quæ erant tunc temporis dogmata, ea relata sunt in libros Capitularium. At enim in lib. 7. can. 375. ita legimus; *Instruendi sunt Presbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint, decimas, & oblationes, quas à fidelibus accipiunt, pauperum, & hospitem, & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis uti debere; de quibus omnibus scient, se rationem reddituros in conspectu divina majestatis, & nisi eas fideliter pauperibus, & his, quibus præmissum est, administraverint, condemnationem patientes.* Et quidem uti his, ita & veteribus monumentis consonabat doctrina Concilii Aquisgranensis anni 816. cap. 116. his verbis concepta: *Rex Ecclesiæ, sicut à Sanctis Patribus traditur, vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore, & Christi amore succensi ob animarum suarum remedium, & cælestis patriæ desiderium, suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, ut his, & milites Christi alerentur, & Ecclesiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum oportunitate redimerentur. Quapropter vigilantia, ac solerti cura providendum est his, qui ejus facultates administrant, ne eas in suos solummodo usus convertant, sed magis juxta possibilitatem rerum Christo famulantium, imò eorum in quibus Christus pascitur, & vestitur, curam gerere penitus non negligant. Sed & sententia B. Hieronymi non solum Prælati, sed etiam cæteris, qui rebus utantur Ecclesiasticis, vigilantia perpendenda est, qui ita in commentario Matthæi Evangelistæ ait: *Omnes igitur, qui stipe templi & his, quæ conferuntur ad usus Ecclesiæ, abutantur in aliis rebus, quibus suam expleant voluntatem, similes sunt Scribarum, & Sacerdotum redimentium mendacium, & Salvatoris sanguinem. Ergo res Ecclesiæ pauperibus**